

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Сл. № 10/к.с.с. 10/2010

Дата 19.07.2010

Ди
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ

Да се
разшири
всички
адвокати

19. VII. 2010
к.с.с. 10/2010

Уважаеми г-н Председател,

Приложено изпращаме Ви комуникацията на Фондация „Български адвокати за правата на човека“ до Комитета на министрите на Съвета на Европа относно отменянето на наказателнопроцесуални правила, признати от Европейския съд по правата на човека за ефективни вътрешноправни средства за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство.

Във връзка с това изразяваме нашата подкрепа към искането на Президента на Република България за установяване на противоконституционност на § 8, т.2 и т. 3 и § 22, т. 1 от ЗИД на Наказателно - процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 32 от 2010 г.) и установяване несъответствието на тези разпоредби с международни договори, по които Република България е страна, и искането на 60 народни представители от 40-ото Народно събрание за обявяване противоконституционност на § 22, т. 1 и § 54, както и установяване несъответствие с международни договори, по които Република България е страна на § 8, т. 2 и т. 3, § 22, т. 1 и § 54 от ЗИД на Наказателно - процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 32 от 2010 г.), по които са образувани к. д. 10 и 11/2010 г. на КС на РБ.

Приложение: съгласно текста

15.07.2010 г.,
Гр.София

С уважение:

Георгица Петкова
Председател на/Исполнителното бюро на
Фондация „Български адвокати за правата на човека“

СТАНОВИЩЕ

ДО КОМИТЕТА ИА МИНИСТРИТЕ

НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

ВЪВ ВРЪЗКА С ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕШЕНИЯТА

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ПО ДЕЛА СРЕЩУ

БЪЛГАРИЯ

ОТ: ФОНДАЦИЯ „БЪЛГАРСКИ АДВОКАТИ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА“

На основание Правило 9 (2) от Правилата на Комитета на министрите за наблюдение на изпълнението на решенията и за условията на приятелските споразумения

(приети от Комитета на министрите на 10 май 2006 г. на 964-та среща на заместниците на министрите)

КОПИЕ ДО:

Народното събрание

Министерство на правосъдието

Министерството на вътрешните работи

Министерството на външните работи

Върховния касационен съд

Главния прокурор на Република България

✓ **Конституционен съд на Република България**

Относно: Приемането на закон, отменящ наказателнопроцесуални правила, признати от Европейския съд по правата на човека за ефективни вътрешноправни средства за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство.

Настоящото становище е изработено от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ (БАПЧ) с финансовата подкрепа на Тръст за гражданско общество в Централна и Източна Европа (CEE TRUST).

1. Проблемът за прекомерната продължителност на досъдебната фаза на наказателния процес в България според практиката на Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“, „Съдът“) и съответните документи на Комитета на министрите към Съвета на Европа.

Прегледът „*Висящи дела; текущо състояние на изпълнението*“ в редакцията му от 24.03.2010 г., публикуван след 1078-та среща по правата на човека на заместниците на министрите, изброява 35 решения на Съда по 35 дела срещу България, отнасящи се до прекомерната продължителност на наказателното производство в досъдебната фаза на процеса (нарушения на чл. 6/1/ от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи) („КЗПЧОС „Конвенцията“). В прегледа се посочва още, че в една значителна част от тези решения Съдът е установил и нарушения на чл. 13 от Конвенцията поради липсата на ефективно правно средство за защита срещу нарушенията на чл. 6/1/ от Конвенцията на национално ниво.

По мнението на БАПЧ казаното е повече от достатъчно, за да се приеме, че години наред прекомерната продължителност на наказателното производство в досъдебната фаза съществува като системен проблем за наказателното правораздаване в България.

2. Въведеното през 2003 г. вътрешноправно средство за решаване на проблема с прекомерната продължителност на досъдебната фаза на наказателния процес в България.

За да намери решение на проблема с проточването на досъдебното наказателно производство, през 2003 г. българският парламент въведе нов чл. 239а в Наказателно-процесуалния кодекс, приет през 1974 г. и влязъл в сила през м. март 1975 г. („НПК от 1974 г.“). Допълнението бе публикувано в „Държавен вестник“, бр. 50/2003 г. Новата разпоредба даде възможност на обвиняемия да поиска делото му да бъде внесено в съда след изтичането на една или две години от повдигане на обвинението в зависимост от тежестта на престъплението. Съдът, в който се внася делото, получи правомощието да разпорежи на съответния прокурор в двумесечен срок да внесе делото за разглеждане в съда или да прекрати наказателното производство.

През 2005 г. бе приет нов Наказателно-процесуален кодекс („НПК от 2005 г.“) („Държавен вестник“, бр. 86/2005 г.). НПК от 2005 г. влезе в сила на 29.04.2006 г. Чл. 239а от НПК от 1974 г. бе съответно заменен от нормите на чл. 368 и чл. 369 от НПК от 2005 г., които възпроизведоха същността на предишното правило, но в по-големи подробности.

3. Новото вътрешноправно средство за защита според оценките на ЕСПЧ и Комитета на министрите.

Важността на чл. 239а от НПК от 1974 г., съответно и на заместилите го чл. 368 и чл. 369 от НПК от 2005 г., получи подобаваща оценка както от Съда в Страсбург, така и от Комитета на министрите.

Както се отбелязва в решението по делото *Атанасов и Овчаров с/у България* (жалба

№ 61596/00, решение от 17.01.2008 г.), "Съдът признава, че с въведения през м. юни 2003 г. нов чл. 239а от Наказателно-процесуалния кодекс ... е била създадена възможност за обвиняемото лице да поиска внасяне на делото му в съда, ако предварителното разследване не е било приключено в известен установен от закона срок. Жалбоподателите са се възползвали от тази възможност през м. юни и м. юли 2004 г. и са постигнали успех, след като наказателното производство срещу тях е било прекратено на 22 ноември 2004 г. " (§ 57)

Така Съдът е признал, че средството е ефективно само по себе си, но все пак е посочил, че в конкретния случай „не може да се приеме, че ускоряването на производството към онзи момент е наваксало закъснението от повече от девет години, които вече са се били натрупали. " (§ 58)

В Първия годишен доклад за наблюдението върху изпълнението на решенията на Европейския съд по правата на човека от 2008 г., като посочва делото *Китов с/у България* (жалба № 37104/97, решение от 03.04.2003 г., влязло в сила на 03.07.2003 г.) и други подобни дела, Комитетът на министрите отбелязва следната приета от България *обща мярка* за въвеждане на ефективно средство срещу прекомерната продължителност на наказателното производство в досъдебната му фаза:

*„Що се отнася до **ефективните средства** във връзка с продължителността на производството, новият Наказателно-процесуален кодекс [НПК от 2005 г.] дава възможност на обвиняемия да поиска делото му да бъде внесено в съда след изтичането на една или две години от започването на предварителното разследване в зависимост от тежестта на повдигнатите обвинения. Съдът, на който делото се изпраща, получава правомощието да разпреди на съответния прокурор в двумесечен срок да внесе делото за разглеждане в съда или да прекрати наказателното производство. Очаква се допълнителна информация за въвеждането на подобно средство при наказателното производство в съдебната му фаза.”*

И накрая, посоченият по-горе преглед „*Висящи дела; текущо състояние на изпълнението*“ след като подчертава доскорошната липса на ефективно средство за защита срещу прекомерната продължителност на досъдебните производства (нарушения на чл. 13 от Конвенцията), изтъква:

„ Чл. 368 и чл. 369 от новия Наказателно-процесуален кодекс дават възможност на обвиняемия да поиска делото му да бъде внесено в компетентния съд след изтичането на една или две години от започването на предварителното разследване в зависимост от тежестта на повдигнатите обвинения. Съдът, на който делото се изпраща, има правомощието да разпреди на съответния прокурор в двумесечен срок да внесе делото за разглеждане в съда или да прекрати наказателното производство.

*В решението по делото *Атанасов и Овчаров* Европейският съд е признал, че жалбоподателите са се възползвали от възможността, предоставена им от Наказателно-процесуалния кодекс (според промяната от 2003 г., позволяваща на обвиняемото лице да поиска внасяне на делото му в съда, ако предварителното разследване не е било приключено в известен установен от закона срок), и са постигнали успех, след като наказателното производство срещу тях е било прекратено през м. ноември 2004 г. (§57 от решението).*

Според уверенията на българските власти, Министерството на правосъдието предвижда да предложи въвеждането на подобно средство при наказателното производство в съдебната му фаза. "

4. Причините, поради които БАПЧ се обръщат към Комитета на министрите на основание Правило 9 (2) от Правилата на Комитета на министрите за наблюдение на изпълнението на решенията и за условията на приятелските споразумения.

БАПЧ отбелязват със съжаление, че, вместо да въведе подобно средство за защита при наказателното производство в съдебната му фаза, българският парламент отмени разпоредбите на чл. 368 и чл. 369 от НПК от 2005 г. с едно изменение на същия кодекс, обнародвано в „Държавен вестник“, бр. 32/2010 г. и влизащо в сила на 28.05.2010 г.

БАПЧ намират за важно да цитират мотивите на българското правителство за прокарането на това изменение в парламента:

„Предоставената възможност по действащите чл. 368 и 369, след изтичане на една, съответно две години от привличането на едно лице като обвиняем, разследването да може да се прекрати, е разрешение, което е в несъответствие с Конституцията. По силата на чл. 127, т. 3 от Конституцията прокуратурата има задължение да привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления. Това правомощие е безусловно и важи до изтичането на давностния срок, предвиден в НК Независимо обаче по каква причина и без значение дали е налице виновно или невиновно поведение, след като изтекът сроковете от една, съответно две години, делата се прекратяват. Така се елиминира конституционното правомощие на прокурора да осъществява наказателно преследване, независимо че не е изтекъл давностният срок за престъплението и независимо от интересите на пострадалите, на държавата или на обществото. Елиминира се и неговото задължение, установено като принцип на процеса по чл. 13 от НПК, да взема всички мерки за осигуряване разкриването на обективната истина. И най-важното - така предлаганата промяна осигурява и гарантира в пълна степен правото на пострадалия да получи правосъдие във връзка с престъплението, с което са засегнати неговите интереси. "

БАПЧ изразяват своето учудване от факта, че мотивите на правителството премълчават целта на нормите на чл. 368 и чл. 369 от НПК от 2005 г. - да предоставят съществени и признати гаранции за избягване на неразумното забавяне на наказателното производство в досъдебната му фаза, т. е. гаранции за спазване на изискванията на Конвенцията. Вместо това, за огромна изненада на БАПЧ, правителството определя въпросните процесуални разпоредби като съществени пречки пред прокуратурата да осъществява своите конституционни правомощия. Ако аргументите на правителството бъдат следвани докрай, би се стигнало до абсурдния извод, че осъществяването на наказателния процес в разумни срокове противоречи на българската Конституция.

5. Молба към Комитета на министрите за намеса.

За да представят това становище пред Комитета на министрите, БАПЧ изхождат от позицията, че, като страна-членка на Съвета на Европа, и в изпълнение на задълженията ѝ по чл. 1 и чл. 13 от Конвенцията, Република България трябва да

позицията, че, като страна-членка на Съвета на Европа, и в изпълнение на задълженията ѝ по чл. 1 и чл. 13 от Конвенцията, Република България трябва да прилага на национално ниво международните гаранции на човешките права. Това включва въвеждането и осъществяването на поредица от общи мерки за изпълнение на решенията на Съда в Страсбург, като по този начин се осигурят ефективни вътрешноправни средства за защита на правата на човека и за предотвратяване на бъдещи техни нарушения. Дълбокото убеждение на БАПЧ е, че разгледаните по-горе процесуални норми са се доказали и са били признати като ефективни средства, гарантиращи осъществяването на наказателното производство в разумни срокове.

Виждането на БАПЧ е, че с отмяната на чл. 368 и чл. 369 от НПК от 2005 г. българските власти правят значителна крачка назад в спазването на задълженията им по смисъла на чл. 1 и чл. 13 от Конвенцията. Ето защо БАПЧ приканват Комитета на министрите да предприеме всички възможни действия за възстановяването на една важна процедурна гаранция за своевременното разглеждане на наказателните дела в България.

С УВАЖЕНИЕ:

Диляна Гитева,
Член на Изпълнителното бюро на
Фондация „Български адвокати за
правата на човека

Светла Маргаритова,
Ръководител на проект^